

Elämäni leikkaus

Videopäiväkirjasta seurantadokumentiksi

Elisa Salonen

OPINNÄYTETYÖ
Elokuu 2021

Media-alan koulutus
Leikkaus

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Media-alan koulutus
Leikkaus

SALONEN, ELISA
Elämäni leikkaus
Videopäiväkirjasta seurantadokumentiksi

Opinnäytetyö 39 sivua, joista liitteitä 1 sivu
Elokuu 2021

Tämä opinnäytetyö käsittelee henkilökohtaisen seurantadokumentin tekoprosessia, jossa leikkaaja toimi yksin alusta loppuun. Materiaaleina käytettiin omia henkilökohtaisia videopäiväkirjoja, sekä jälkikäteen äänitettyä kertojanääntä. Tarkoituksena oli selvittää, millaisen prosessin leikkaaja käy läpi leikatessaan henkilökohtaisiksi materiaaleiksi tarkoitetuista videopäiväkirjoista seurantadokumentin. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, voiko henkilökohtaisen seurantadokumentin tekemisellä olla positiivisia vaikutuksia vaikean elämänvaiheen käsittelyssä. Tutkimusmenetelmänä käytettiin pääosin itsensä havainnointia. Tutkimusmateriaalina käytettiin pääosin alan kirjallisuutta.

Henkilökohtaisen seurantadokumentin leikkaaminen yksin on haastavaa aloittelevalle leikkaajalle. Suuri määrä huonolaatuista videomateriaalia vaikeuttaa kokonaisuuden hahmottamista ja eheän tarinan luomista. Kokonaisuutena tämän dokumentin tekoprosessi vaikuttaa kuitenkin positiivisella tavalla vaikean elämänvaiheen käsittelyssä.

Dokumentin laajuus ja henkilökohtaisuus ilman aiempaa kokemusta aiheuttaa haasteita. Täysin totuudenmukainen seurantadokumentti vaatii monipuolisempaa kuvamateriaalia, sekä kokeneempaa leikkaajaa. Valmis dokumentti opettaa sen, että vaikeankin elämänvaiheen keskellä on hyviä asioita, jotka olisivat jääneet näkemättä ilman dokumenttia.

Asiasanat: henkilökohtainen dokumentti, seurantadokumentti, videopäiväkirja

ABSTRACT

Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Culture and Arts
Editing

SALONEN, ELISA
The Editing of My Life
From a Video Diary to a Follow-up Document

Bachelor's thesis 39 pages, appendices 1 page
August 2021

This thesis focused on the process of tracking a personal documentary, where an editor works alone from start to finish. The materials used were personal video diaries, as well as a narrator voice recorded afterwards.

The purpose was to find out what process the editor goes through when cutting a follow-up documentary from video diaries intended for personal use. The aim of the thesis was to find out whether making a personal follow-up documentary can have positive effects in dealing with a difficult stage in life.

The research method used was mainly self-observation. The literature used was mainly from the field in question.

Cutting a personal follow-up documentary alone is challenging for a novice editor. The large amount of low-quality video material makes it difficult to perceive the whole and to create a story. As a whole, however, the process of making this documentary can have a positive effect on dealing with a difficult stage in life.

The scope and personal nature of the documentary, without previous experience, poses challenges. A completely truthful follow-up documentary requires more diverse footage, as well as a more experienced editor. The finished documentary shows that even in the midst of a difficult phase of life, there are good things that would not have been seen without the documentary.

Key words: personal documentary, personal follow-up document, video diary

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	OMAN ELÄMÄN SEURAAMINEN JA TUTKIMUSMENETELMÄT	8
	2.1 Henkilökohtainen dokumenttielokuva	8
	2.1.1 Seurantadokumentti	9
	2.1.2 Videopäiväkirja	9
	2.2 Kokemuksen tutkimus ja autoetnografia	10
	2.3 Esimerkkinä Tv-sarja Sadan vuoden talo	11
	2.3.1 Pitkän kuvausvaiheen leikkausratkaisut	11
	2.3.2 Henkilöhahmojen merkitys	12
3	DOKUMENTTI TÄSSÄKÖ TÄÄ OLI?	14
	3.1 Henkilökohtaisesta videopäiväkirjasta seurantadokumenttiin	14
	3.2 Kuvattujen materiaalien haasteet	16
4	ITSENSÄ KOHTAAMINEN LEIKKAUSPÖYDÄLLÄ	18
	4.1 Materiaalin käsittely	18
	4.2 Tarinan rajaus ja käsikirjoitus	20
	4.3 Päiväkirja tarinan kertojana	24
	4.4 Raakaleikkauksen vaiheet ja vaikeudet	25
	4.5 Suurimmat haasteet leikkauksessa	30
5	POHDINTA	32
	LÄHTEET	37
	LIITTEET	39
	Liite 1. Ajatuskartta	39

1 JOHDANTO

Kun aloitin media-alan opiskelut, huomasin mielenkiintoni kulkevan dokumenttien maailmaan. Koin kiehtovaksi sen, että tarinan lopputulosta ei voitu suunnitella koskaan täysin varmaksi etukäteen. Tavallisten ihmisten tarinat kiinnostivat ja halusin kuulla niitä jatkuvasti enemmän. Mitä vähemmän dokumenttiin oli lisätty elokuvallisuutta, sen lähemmäksi koin pääseväni päähenkilöä. Kun ensimmäisenä ja toisena opiskeluvuoteni ajattelin koulusta valmistumista vielä kaukaisena ajatuksena, mietin kuinka hienoa olisi tehdä oma henkilökohtainen lopputyö. Pohdin erilaisia vaihtoehtoja dokumentiksi, mutta en keksinyt mitään riittävän kiinnostavaa.

Kolmannen opiskeluvuoden aikana elämässäni tapahtui suuri vastoinkäyminen. Ostin puolisoni kanssa kodin, joka osoittautui myöhemmin lähes purkukuntoiseksi. Epäonninen asuntokauppa johdatti meidät vaikeaan tilanteeseen. Jouduimme tekemään päätöksen suuren remontin aloittamisesta ja samassa yhteydessä päätimme aloittaa videopäiväkirjan pitämisen. Näin pystyimme muistamaan remontin eri vaiheet myöhemmin paremmin. Kun videopäiväkirjoja oli kuvattu muutamia viikkoja, alkoi päässäni muodostua ajatus materiaalien käyttämisestä dokumentissa. Ajattelin dokumentin tekemisen olevan kuitenkin liian raskas prosessi sen hetkiseen elämäntilanteeseen. Ajatus ehti olla mielessäni yli vuoden, jonka jälkeen uskalsin tehdä lopullisen päätöksen henkilökohtaisen seurantadokumentin tekemisestä.

Opinnäytetyöni aiheena on seurantadokumentin jälkitöiden tekoprosessiin leikkaajan näkökulmasta. Tarkoituksena on selvittää, millaisia haasteita on leikata yksin omista henkilökohtaisista videopäiväkirjoista seurantadokumentti. Tällä opinnäytetyöllä en kuitenkaan selvitä seurantadokumentin leikkausprosessia perinteisestä näkökulmasta, vaan se on rajattu koskemaan henkistä prosessia ja itselle parhaiden työskentelytapojen etsimistä. Seurantadokumentista ei ole tarkoitus tehdä teknisesti loistavaa, vaan pyrkiä selvittämään, voiko dokumentin tekemisellä olla apua henkilökohtaisen kriisin käsittelyssä ja eteenpäin pääsemisessä. Tavoitteena on haastaa itseni leikkaajana dokumentin tekemiseen normaalista poikkeavalla tavalla, kun ympärillä ei ole tukijoukkoa. Tavoitteena on

myös löytää tekoprosessista sellaisia elementtejä, jotka auttavat vaikean elämänvaiheen käsittelyä. Opinnäytetyö on suunnattu henkilökohtaisista dokumenteista kiinnostuneille, sekä omakohtaisen dokumentin leikkaamista mieltiville. Työ käsittelee paljon omien tunteiden havainnointia prosessin keskellä, jonka vuoksi opinnäytetyö hyödyttää erityisesti henkilöitä, jotka mieltivät omakohtaisen dokumentin leikkaamista.

Tutkimusmenetelmänä käytän autoetnografiaa, joka perustuu tutkijan omiin kokemuksiin ja niistä muodostuviin havaintoihin. Miellän kuvaamani materiaalin tutkimusaineistoksi, jota tulen leikkausvaiheessa käsittelemään. Koska kohtaan itseni leikkauspöydällä, koen tämän vaiheen olevan tietynlainen tutkimus siitä, kuinka tulen reagoimaan tilanteeseen. Havainnoin itseäni sekä kuvattujen materiaalien kautta, että itse leikkausprosessin aikana. Havainnointi tapahtuu muistiinpanojen avulla. Tutkin myös, millaisia haasteita itsensä kuvaamisessa on tilanteessa, jossa materiaalia ei ole tarkoituksenmukaisesti kerätty tutkimustarkoitukseen. Tutkin asiaa siksi, että henkilökohtaisten dokumenttien tekeminen lisääntyy jatkuvasti. Haluan selvittää, voiko ennalta täysin suunnittelemattomista videomateriaaleista luoda seurantadokumentin sellaisistakin aiheista, joita ihmiset eivät välttämättä haluaisi elämästään jakaa erilliselle kuvaajalle. Kun henkilö kuvaa itse omaa arkeaan, hän saattaa antaa itsestään huomattavasti enemmän. Sivuan työssäni Ylen esittämää *Sadan vuoden talo* -sarjaa, joka on toiminut inspiraation lähteenä omalle seurantadokumentilleni. Tarkastelen millaisia elementtejä sarjassa on käytetty, ja voisinko hyödyntää niitä omassa työssäni.

Aloitan aiheen käsittelyssä etenemisen seurantadokumentin tekoprosessia edeltävästä vaiheesta, eli videomateriaalien järjestelystä. Etenen lopuksi valmiin leikkausversion käsittelyyn. Käsittelem aluksi seurantadokumentin ja videopäiväkirjan piirteitä henkilökohtaisen dokumentin alla. Käytän seurantadokumenttini tarinan rakentamisessa vertailukohtana Ylen tuottamaa tv-sarjaa *Sadan vuoden talo*, jota käsittelem näiden yhteydessä. Tutkin henkilökohtaisen seurantadokumentin tekemistä videopäiväkirjojen perusteella ennen kaikkea siksi, että haluan selvittää, voiko tällaisen projektin tekemisellä olla positiivisia vaikutuksia vaikean elämänvaiheen käsittelyssä. Toisaalta tutkin ja havainnoin yleisesti sitä, millaisia vaikeuksia oman elämän leikkaaminen tuottaa ja millaisia asioita tällaisessa

työssä tulisi huomioida. Koska teen projektin kokonaan itse, käsittelen myös itsenäisen työskentelyn haasteita ja etuja. Käytän tietoperustana pääosin alan kirjallisuutta, joiden pohjalta tutkin enemmän henkilökohtaisen dokumenttielokuvan luomisprosessia.

Aloitan projektin läpikäynnin kuvausvaiheesta, jolloin en vielä tiennyt tekeväni dokumenttia. Käsittelen materiaalien katseluvaihetta, joka oli ensimmäinen odotettu haaste leikkausprosessissa. Käyn läpi, kuinka materiaalin suunnittelemattomuus vaikuttaa esimerkiksi tarinan rakentamiseen ja todelliseen kuvaan kohdatusta arjesta. Käyn läpi materiaalien järjestelyä ja sitä, kuinka suuren materiaalmäärän kanssa olisi hyvä toimia. Tämän jälkeen käyn läpi dokumentin kokoamista jälkikäteen tehdyn käsikirjoituksen kautta, jonka jälkeen käsittelen raakaleikkauksen tekemistä. Lopuksi käsittelen prosessin onnistumista sekä pohdin, kuinka voisin lähteä jatkotutkimaan aihetta.

2 OMAN ELÄMÄN SEURAAMINEN JA TUTKIMUSMENETELMÄT

2.1 Henkilökohtainen dokumenttielokuva

Dokumenttielokuvalla tarkoitetaan ei-fiktiivistä, taiteellista elokuvataiteen lajia, joka on luonteeltaan dokumentaarinen. Dokumenttielokuvalla on erityinen suhde todellisuuteen. Ollessaan todellisuuteen suuntautuvaa, se on kuitenkin myös luovaa ilmaisua. (Aaltonen 2006, 35-36.). Omaelämäkerrallinen dokumentti päästää katsojan yleensä syvemmälle tarinan henkilöön, kuin esimerkiksi elämäkertaelokuva. Elämäkertaelokuva kuvaa yleensä julkisuuden henkilöitä, kun taas omaelämäkerrallinen kuvaa tavallisia ihmisiä ja heidän suhdetta maailmaan. (Aaltonen 2006, 75.)

Tekijän läsnäolo on oleellinen osa dokumentin kerrontaa. Usein henkilökohtainen dokumentti on refleksiivinen, sillä tekijä peilaa niiden kautta itseään. Henkilökohtaiselle dokumenttielokuvalla on tyypillistä vahva tekijän näkökulma ja usein myös kertojanääni. Minä-muotoinen kerronta sitoo yhteen hyvinkin erilaisia aineksia, jolloin tekijälle tulee vapaus rakentaa dokumentista kuitenkin eheä kokonaisuus. Dokumenttielokuva saattaa olla myös tekijän itsensä puhuma konkreettisesti, jolloin minä-muotoinen kerronta korostuu entisestään. Aihepiirinä on joko tekijä itse tai hänen lähipiirinsä, esimerkiksi oma puoliso. Tekijä itse on elokuvassa mukana vähintään äänessä tai selostajan roolissa, usein myös kuvassa. (Aaltonen 2006, 72, 75-76.)

Omaelämäkerrallinen muotokuva voi olla joko ”perhekuva” tai ”omakuva”. Omakuvassa perheen tilalla on joukko ulkopuolisia tahoja, joilla on yhteys siihen miten elokuvantekijä näkee ja kokee itsensä. Omakuva ei niinkään kerro, mitä joku on tehnyt vaan pyrkii kertomaan, kuka tai mitä tekijä on. Oma itse konstruoidaan esimerkiksi suhteessa politiikkaan, työttömyyteen, sairauteen, taiteeseen, elokuvaan, kotikaupunkiin, historiaan; ylipäättään asioihin jotka muokkaavat ihmistä. (Aaltonen 2006, 78.)

2.1.1 Seurantadokumentti

Seurantadokumentilla tarkoitetaan dokumenttia, jossa seurataan ajassa tapahtumaa muutosta. Tällainen voi olla esimerkiksi lapsen kasvutarina ensimmäisen vuoden ajalta tai keväästä talveen seurattavaa vuodenajanmuutosta luonnon näkökulmasta. Seurantadokumentti voi olla sivusta seurattua, tai se voi olla päähenkilön itsensä kuvaamaa. Kun seuranta kestää kuukausia, tai jopa vuosia, kutsutaan elokuvaa silloin seurantadokumentiksi. Seurantadokumentissa vältetään ulkopuolista selostajan ääntä, sen sijaan kerronnassa pyritään mahdollisimman suoraan muotoon. Kiinnostava tarina ja päähenkilö ovat avainasemassa seurantadokumentissa. (Aaltonen 2011, 20-22.)

Henkilökohtaisen dokumenttielokuvan alalajina on päiväkirjadokumentti, joka sisältää tiivistä elämän kuvausta. Päiväkirjadokumentit ovat yleensä kuvausta pitkältä ajanjaksolta. Omakuva sen sijaan perustuu päiväkirjadokumentista poikeen esimerkiksi kertojanääneen, sekä haastatteluihin. Omakuvassa käytetään myös nykyhetkessä kuvattuja tilanteita, mutta ne eivät muodosta päiväkirjadokumentin tapaan selkeää juonta. (Aaltonen 2006, 77.)

2.1.2 Videopäiväkirja

Videopäiväkirja on kameralla kuvattavaa minä-muotoista kerrontaa omasta elämästä. Videopäiväkirja eroaa perinteisestä tekstimuotoisesta päiväkirjasta siten, että kameralla pystyy havainnoimaan ja näyttämään oman ympäristönsä myös muille sellaisena kuin se on. Videopäiväkirjan avulla on helpompaa tallentaa elämässä tapahtuvaa muutosta konkreettisella tasolla, kun taas tekstimuotoisena kaiken tallentaminen totuudenmukaisena ei ole samalla tasolla mahdollista.

Videopäiväkirjan pitämisellä on runsaasti etuja sen visuaalisuuden vuoksi. Jos kuvataan esimerkiksi lapsen kasvamista, on sen kertominen usein selkeämpää videomuotoisena kuin tekstimuotoisena. Videomuotoinen päiväkirja näyttää paljon sellaisia elementtejä, jotka jäisivät muuten huomiotta. Tällaisia elementtejä voivat olla esimerkiksi omat reaktiot ja ilmeet eri tilanteissa, joita ei välttämättä itsekään osaa havainnoida kuvaushetkellä.

2.2 Kokemuksen tutkimus ja autoetnografia

Käytän tutkimusmenetelmänä autoetnografiaa, joka perustuu tutkijan omiin kokemuksiin ja niiden pohjalta muodostuvaan aineistoon. Kokemukset voivat olla kirjoitettuja tai muulla tavalla tuotettuja. Tutkimusmenetelmällä pyritään analysoimaan henkilökohtaista kokemusta. Autoetnografia on erityinen tutkimustapa sen ollessa tutkijan itsensä tuottamaa sekä aineiston, että tulkinnan osalta. Tutkimustavalla voi tehdä mielenkiintoisia havaintoja tavallisesta elämästä. Autoetnografiassa tutkijan itsereflektiivisuus ja aiheenvalinta tulevat läpinäkyviksi tutkimustavan kautta. (Uotinen n.d.).

Havainnointia on mahdollista tehdä monella eri tavalla audiovisuaalisesti. Dokumentit eivät yleensä ole alun perin syntyneet tutkimusta varten. Tämän vuoksi tutkimusta tehdessä tulisi kiinnittää huomiota dokumenttien alkuperäiseen taustaan, esimerkiksi siihen, kuinka ihmistä kuvataan. (Alastalo & Vuori n.d.). Luotettavuuden kannalta ongelmallisena videoiduissa tilanteissa pidetään sitä, että kameran läsnäolo usein vaikuttaa tutkittavien käyttäytymiseen. Tällöin puhutaan termistä kontrolliefekti. Kun henkilö tietää olevansa tarkkailtavana, hän muuttaa käyttäytymistään ja miettii tarkemmin toimiaan. Tutkimuseettisesti ongelmallinen salaa kuvaaminen tuottaa yleensä totuudenmukaisempaa aineistoa. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Videoaineiston hyvänä puolena pidetään esimerkiksi kohteiden liikkeiden ja ilmeiden tallentamista. Videointi mahdollistaa sellaisten asioiden tallentamisen, mitä itse tilanteessa ei välttämättä olisi mahdollista havainnoida. Tallennettu kuvamateriaali mahdollistaa palaamisen alkuperäiseen tilanteeseen. Tällöin on mahdollista tarkastaa, oliko alkuperäinen tilanne kuten muistelee. Luotettavuutta havainnoinnissa lisää ulkopuolinen kuvaaja. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

2.3 Esimerkkinä Tv-sarja *Sadan vuoden talo*

Ylen vuonna 2017 ensikertaa esittämä *Sadan vuoden talo* toimii projektini inspiraationa. *Sadan vuoden talo* on 10-osainen kertomus Juha-Pekka Ristmeren itsensä tuottamasta omakohtaisesta kokemuksesta uudenlaisen talon rakentamisesta ja sen vaikeuksista. Sarja on kuvattu käsivaralta vierestä seuraten, välillä läheltä ja välillä kauempaa. Sarjassa näkyvät tunteet nähdään aitoina ja sarjaa on helppo seurata. Vaikka sarjassa käydään läpi rakennusteknisiä asioita, keskittyy tarina suureen unelmaan ja sen saavuttamiseen vaikeuksien kautta.

Vuonna 2017 sarjaa ensimmäistä kertaa katsoessani pidin sitä kiinnostavana, vaikka en ymmärtänytkaan rakentamisesta paljoa. Sarja oli rakennettu siten, että rakentamisesta ei tarvinnutkaan ymmärtää. Kun koin vaikeuksia oman dokumenttini leikkauksen kanssa, halusin katsoa sellaisen dokumentin tai sarjan, josta saisin intoa omaan tekemiseeni. Mieleeni muistui tämä sarja, joka sopi täydellisesti sekä aiheen, että pitkän kuvausvaiheen puolesta oman dokumenttini rinnalle inspiroimaan. Halusin pohtia, millaisia elementtejä voisin hyödyntää omassa työssäni ja mitkä ovat sellaisia asioita, jotka koin tärkeäksi tässä tv-sarjassa.

2.3.1 Pitkän kuvausvaiheen leikkausratkaisut

Sarjan alkaessa talon valmistumiselle asetetaan tavoiteaika. Jokaisen eri aihetta koskevan jakson pienemmät osat on jaettu jäljellä olevan oletetun rakennusajan ympärille. Sarja alkaa käytännössä siitä hetkestä, kun Ristmeren isän itserakentama homevaurioinen talo puretaan samalla tontilla, jolle uutta taloa aletaan myöhemmin rakentamaan. Moni vastaavanlainen suuritöinen vaihe näytetään lyhyesti, jonka jälkeen siirrytään seuraavaan haasteeseen.

Olin kiinnostunut näkemään, millä tavoin ajan kuluminen on leikattu tässä sarjassa. Jokainen sarjan jakso on 27-28 minuuttia pitkä, jokaisessa jaksossa on jokin suuri talon rakentamiseen liittyvä etappi selätettävänä. Sarjan taustoja tutkiessa selvisi, että vaurioitunut talo oli todellisuudessa purettu jo vuonna 2014. Rakennustyöt puolestaan alkoivat vasta lokakuussa 2015. Sarjassa tämä vaihe

näyttäytyy lyhyenä aikaharppauksena, eikä välissä ei ollut juurikaan tapahtumia. Katsojalle jää mielikuva siitä, että nämä olisivat tapahtuneet pienessä ajassa. Talon valmistumisajaksi tavoitellaan joulukuuta 2016, mutta rakennusvaihe venyy lopulta keväälle 2017. Jaksoissa tapahtuu jonkin verran aikaharppauksia, jotka käyvät ilmi henkilöiden puheista, mutta todellisuudessa aikaharppauksia on jatkuvasti, kun kyse on pitkästä kuvausjaksosta. Ajan eteenpäin kulkemista näyttävät ympärillä oleva vuodenaika sekä talon rakennusvaihe. Jaksoissa olevat selkeät teemat rytmittävät tarinaa ja helpottavat katsojaa hahmottamaan vaiheita. Toisaalta tällaiset teemat helpottavat myös leikkaajan työtä. Näin suuressa projektissa on paljon asioita, joita ei ole ollut mahdollisuutta näyttää, ja aiheen rajaus on silloin tärkeää.

Tarinaa kuljettaa pitkälti Ristmeren omat kertomukset siitä, missä vaiheessa projektia ollaan menossa. Usein hän istuu autossa matkalla kohti rakennustyömaata antaen tilannepäivityksen. Toisinaan olin huomaavinani, että kaikki kohtaukset eivät olisi olleet samasta tilanteesta, vaikka ne esitettiin niin. Osa Ristmeren taustaselostuksista oli jälkikäteen äänitettyjä, joka kantoi tarinaa hyvin. Toisinaan en aina huomannut, tuliko selostus videon kera siinä hetkessä, vai oliko se jälkikäteen lisätty. Vaikka Ristmeri olikin tarinan päähenkilö, kuljettivat tarinaa eteenpäin myös rakennusmiesten selostukset. Oma perhe oli pienehkössä roolissa.

2.3.2 Henkilöhahmojen merkitys

Sarja on kuvattu pitkälti Ristmeren näkökulmasta, vaikkakin sarjan aikana haastatellaan runsaasti muitakin henkilöitä. Sarjassa eniten näkyvillä oleva vastaava timpuri, Esa Dahl, nähdään suorapuheisena henkilönä, joka ajautuu usein sanaharkkaan muiden kanssa.

Heti sarjan alkuvaiheessa henkilöiden persoonallisuudet käyvät ilmi selkeästi ja se, kuinka henkilöt toimivat yksin ja keskenään. Sarjassa on keskitytty paljon henkilökemioihin ja niiden kautta tuleviin haasteisiin. Mitä pidemmälle jaksoissa edetään, sitä enemmän vastassa on ristiriitoja, ongelmia ja yhteenottoja. Sarjassa käydään läpi sairastumisia, onnettomuuksia ja valtavasti erilaisia tunteita. Tällaiset elementit antavat katsojalle samaistuttavaa pintaa. Talon päärakennusmiehet

ovat persoonallisia ja tuovat sarjaan paljon väriä. Sarjan yksi tärkeä elementti on ehdottomasti erilaisissa henkilöissä.

3 DOKUMENTTI TÄSSÄKÖ TÄÄ OLI?

3.1 Henkilökohtaisesta videopäiväkirjasta seurantadokumenttiin

Seurantadokumentti kertoo minun ja puolisoni yhteisestä matkasta läpi uuden kodin oston aiheuttamien odottamattomien vastoinkäymisten tilanteessa, jossa unelmien koti osoittautuukin lähes purkukuntoiseksi. Epäonninen asuntokauppa johdattaa meidät vaikeaan tilanteeseen ja joudumme tekemään päätöksen suuren remontin aloittamisesta. Tasapainoinen elämämme muuttuu valtavaksi rakennustyömaaksi. Kutsun rakennustyömaata jatkossa asuntoprojektiksi selvyiden vuoksi. Dokumentissa seurataan uudenlaista arkea ja omaa jaksamista vuoden ajan.

Dokumentti on hyvin henkilökohtainen kertomus omasta elämästä suuren kriisin keskellä ja päätös sen tekemisestä on ollut pitkä ja pelottava. Kun minulta kysyttiin, mitä haluan dokumentilla kertoa, ja miksi se pitäisi tehdä, en osannut ajatella asiaa katsojan näkökulmasta. Ensisijaisesti halusin tehdä dokumentin itselleni ja itseäni varten, ikään kuin niputtaa vaikean elämänjakson tiiviimmäksi paketiksi, jota olisi helpompi kantaa ja käsitellä.

Elokuvaohjaaja Visa Koiso-Kanttila kertoo tekevänsä dokumenttielokuvia itselleen. Samankaltaisia ajatuksia on myös elokuvaohjaajilla Pirjo Honkasalolla ja Kanerva Cederströmillä. Voisi sanoa, että on tavoite olla pohtimatta liikaa katsojaa. Itselle tekeminen on metodi, jolla tekijä voi kuvitella katsojan. (Aaltonen 2006, 209). Vaikka lähtökohtana olikin tehdä dokumentti itseä varten, mietin mahdollista katsojaa kuitenkin paljon. Koin tarvetta luoda tarinasta sellaisen, että tarinasta täysin tietämätönkin pääsee mukaan elämäni. Toisaalta en missään vaiheessa ollut varma, haluaisinko näyttää dokumenttia ulkopuoliselle.

Aloitimme arkemme videoimisen keväällä 2020, ajatuksena purkaa uusia tunteita ja toisaalta myös seurata sitä, kuinka projekti etenee. Erityisesti alkuvaiheessa tilanteesta oli vaikea avautua ulkopuolisille, ja kameralle puhuminen toi pientä helpotusta vaikeaan tilanteeseen. Koska kuvauksen tärkein tehtävä oli

näyttää omaa elämäämme mahdollisimman aidosti meille itsellemme, sekä kirjata ylös asunnon eri remonttivaiheita, ei kuvauslaatu ollut oleellisessa roolissa.

Kun videopäiväkirjaa oli pidetty parisen kuukautta, ajatus henkilökohtaisen tarinan kertomisesta seurantadokumentin muodossa lopputyönä alkoi muotoutua. Ajatus oli kaukainen, ja tilanne itsessään niin raskas, että en pitänyt projektia järkevänä ajatuksena. Aloin kuitenkin puhumaan mahdollisuudesta läheisilleni ja lopulta olin kertonut asiasta niin monelle, että ymmärsin tehneeni päätöksen lopputyöstä jo paljon aiemmin kuin olin sisäistänyt sen. Kaikkiaan ajatus ehti pyöriä mielessäni hieman yli vuoden kunnes tein lopullisen päätöksen. Todellisuudessa olin miettinyt asiaa jo kauan ennen kuin aloitimme pitämään videopäiväkirjaa.

Kysyin usein itseltäni, kuinka suuri riski seurantadokumentin tekemisellä on henkisen palautumisen kannalta, ja toisiko se takapakkia. Kun päätös dokumentin tekemisestä oli tehty, oli asuntoprojekti vielä kesken. Mahdollisuudet takapakeille olivat olemassa asuntoprojektissa, mikä toi riskejä dokumentin tekemiselle. Puntaroin seurantadokumentin tekemisen vaikutuksia itseeni ja pelkäsin, että kokisin jotakin mitä en osannut ennakoida. Lopullista päätöstä tehdessäni olin varma ai-noastaan siitä, että edessä ei voisi odottaa mitään pahempaa kuin olin kokenut. Päätin että jos dokumentin tekeminen alkaa tuntua raskaalta, lopetan tekemisen heti. Tämän loputtoman omassa päässä käydyn keskustelun pohjalta olin lopulta valmis heittäytymään ja laittamaan elämäni leikkauspöydälle. Kun lopputyön aiheesta tuli todellinen, kaduin päätöstäni. Ymmärsin katumuksen olevan pelkoa siitä, mitä tulisin kokemaan. Se juuri teki projektista niin kiinnostavan, ja siksi halusin niin palavasti tehdä sen. Ajattelin tämän olevan oman elämäni selviytymistarina, vaikka en edes tiennyt, kuinka tarina tulisi päättymään.

Opinnäytetyöhön liittyvän ajatuskartan (liite 1.) avulla pääsin kartoittamaan projektiin liittyviä haittoja ja riskejä, joiden pohjalta dokumenttia oli helpompi lähteä rakentamaan. Pyrin avaamaan projektin sisältöä mahdollisimman paljon ennen siihen ryhtymistä, jotta tietäisin mihin varautua. Pohdin paljon projektiin liittyviä riskejä henkisestä näkökulmasta, mutta myös itse tarinaan liittyviä haasteita ja mahdollisuuksia. Ennen kaikkea yritin rakentaa itselleni suojaa, joka auttaisi pitämään itseni kasassa tekoprosessissa.

3.2 Kuvattujen materiaalien haasteet

Asuntoprojektin tilanteita kuvattiin pääosin silloin kun tapahtui jotakin kiinnostavaa tai uutta. Kuvasimme paljon myös hauskoja hetkiä. Tiedostin jo alkuvaiheessa, että välttelin ikävien hetkien kuvaamista. Projektin raskaat tilanteet ja kohtaamiset tuntuivat liian epämiellyttäviltä tallentaa. Erityisen vaativaksi koin kuvata vahvoja tunteita niiden henkilökohtaisuuden vuoksi. Monina vaikeina hetkinä mielessäni kävi, että tässä olisi hyvää materiaalia dokumenttiin, mutta kameran laittaminen päälle tuntui väärältä. Myöhemmin ymmärsin tämän liittyvän itsesuojeluvaistoon, siihen että en joutuisi kohtaamaan tilanteita uudelleen. Suurin osa koetuista vastoinkäymisistä jäi kuvaamatta, mikä puolestaan vaikuttaa oleellisesti mahdollisuuksiin rakentaa tarinasta täysin realistinen.

Dokumenttielokuvantekijät pyrkivät jonkinlaiseen totuudellisuuteen, vaikka ei voidakaan väittää, että olisi olemassa vain yksi totuus, jonka dokumenttielokuva kertoo. (Aaltonen 2006, 167.). Jokainen asuntoprojektin ulkopuolella oleva henkilö saa dokumentin perusteella asiasta erilaisen käsityksen kuin mitä totuus on. Omilla lähtökohdillani ei ole ollut mahdollisuuksia kertoa tarinaa täysin totuudenmukaisesti.

Näkeminen tulee ennen sanoja. Juuri näkeminen luo meidän paikkamme ympäröivässä maailmassa; me selitämme tuota maailmaa sanoin mutta sanat eivät koskaan voi muuttaa sitä, että tuo maailma ympäröi meitä. Meidän näkemämme ja meidän tietämämme välinen suhde ei koskaan ole tasapainossa. Me näemme vain sen, mitä me katsomme. Katsominen perustuu aina valintaan. (Berger 1991, 7.)

Toisinaan kuvatessa huomasin tekeväni itsestäni vahvemman kuin olin. Havaitsin kertovani asioista kevyemmällä tavalla, vaikka todellisuudessa aihe painoi mieltäni. Jopa kameralle oli toisinaan vaikea kertoa, millaisia tunteita kävi läpi. Huomasin ajattelevani tilanteen kuvausta usein ulkopuolisen näkökulmasta, mitä ulkopuolinen miettisi tästä hetkestä ja mitä hän haluaisi nähdä. Kameran olemassaoloa oli vaikea unohtaa. Uskon, että jos kamera olisi kuvannut tilanteita tietämättäni, olisivat hetket olleet raadollisempia. Koin helpoimmaksi tavaksi kuvata aitoja tunteita ja tilanteita laittamalla puhelimen etäämmälle. Lopulta puhelimen

olemassaolon unohti edes osittain ja asiat tapahtuivat aidommin. Tällaisia tilanteita ei kuitenkaan kuvattu paljoa, sillä aitojen tilanteiden kohtaaminen jälkikäteen leikkausvaiheessa ei tuntunut henkisestä näkökulmasta järkevältä.

Videoidun aineiston heikkoutena voi olla, että kuvan ulkopuolelle jää jotain tilanteen kannalta merkittävää tai kuvasta ei saa mitään irti huonon kuvakulman tai tarkennuksen puutteen vuoksi. Myös äänen laatu voi tulla ongelmaksi. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Materiaalia kuvattiin puhelimilla pystysuuntaisessa some-muodossa, ja koska ajatus seurantadokumentin luomisesta syntyi kunnolla vasta kuukausia seurannan aloittamisesta, en halunnut lähteä muuttamaan kuvaustyyliä. Tiedostin materiaalien laadun heikkouden, mutta koin että puhelinten vaihtaminen kameraan ja erilliseen mikrofoniin olisi voinut kiinnittää huomiotamme liikaa kuvauskalustoon ja siten muuttaa käytöstämme entisestään.

4 ITSENSÄ KOHTAAMINEN LEIKKAUSPÖYDÄLLÄ

Kun on kyse dokumentista, eikä fiktiosta, voidaan leikkausta tehdä vapaammin ja kokeellisemmin, jopa taiteellisella tasolla. Joitakin asioita voidaan korostaa tietyllä leikkaustavalla (esim. hyppyskarvilla) korostamaan dokumentin henkilön tunnetilaa. Jatkuvuuden rikkovilla leikkauskeinoilla voidaan myös korostaa sitä, että kyse on todellisesta elämästä, eikä fiktiosta. Katsojaa ei kuitenkaan saa pitää tyhmänä, eikä kaikkea tule näyttää tai kertoa suoraan. (Aaltonen 2011, 343-344.)

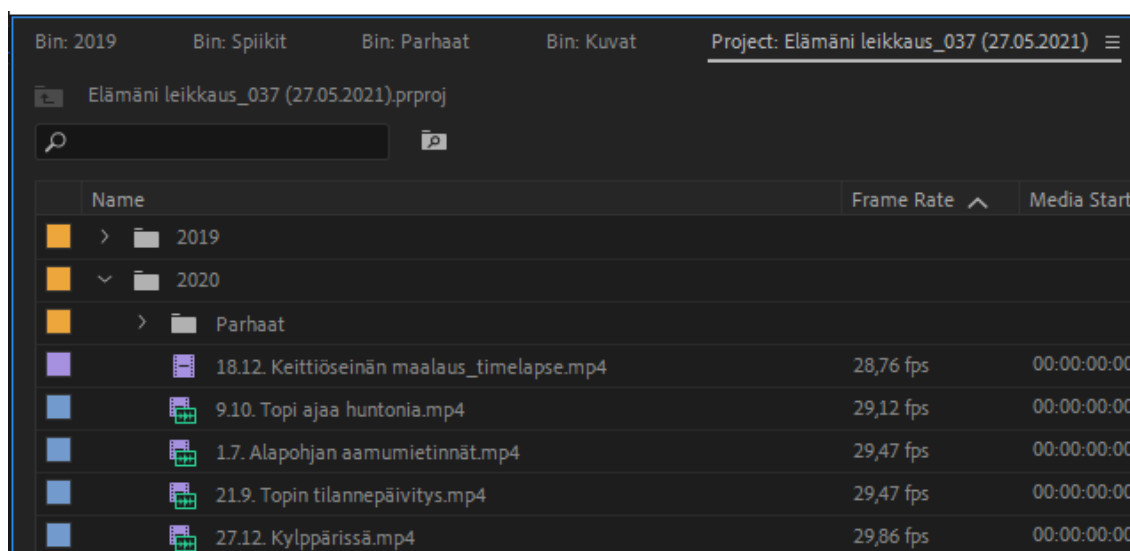
Pitkissä seurantadokumenteissa ohjaajan ja kuvattavan välille syntyy usein ystävyyssuhteita, jotka kestävät pitkään elokuvan valmistumisen jälkeenkin. Tietyissä tilanteissa, kuten kriisitilanteissa etäisyyden ottaminen kuvattavaan voi kuitenkin olla hyvä ratkaisu. (Aaltonen 2011, 231-232.) Kun kuvataan henkilökohtaista dokumenttia, on tärkeää tuoda esiin kuvattavan henkilön ajatukset ja muistot. Omat kokemukset ja kuva eivät välttämättä vastaa todellisuutta, ja tämän vuoksi olisi hyvä katsoa dokumenttia myös objektiivisesti. (Pyykkönen 2011, 32.) Toisaalta esimerkiksi päiväkirjadokumentissa, joka kertoo omasta itsestä, tämä ei ole mahdollista. Seurantadokumenttini on kuvattu subjektiivisesta näkökulmasta, vaikka aluksi yritinkin hakea tarinaan objektiivisuutta.

4.1 Materiaalin käsittely

Materiaalin katseluvaiheessa on hyvä aloittaa loggaaminen, eli materiaalin järjestely ja valinta. Muistiin kannattaa laittaa avainsanoja, joiden avulla materiaalin löytäminen on helpompaa. Vaikka materiaalin läpikäynti ja merkitseminen on työläs ja joskus turhalta tuntuva vaihe, sitä ei kannata jättää tekemättä. Kun materiaali nimetään hyvin, se nopeuttaa käsittelyä leikkausvaiheessa. (Aaltonen 2011, 337.) Lehtimaa (2015) kertoo lopputyönsä tekemisessä käytössä olleesta tiedosto-raamatusta. Tiedostot listattiin kuvallisen sisällön ja laadun perusteella Wordiin. Tiedostot jaettiin neljään eri väriin tiedoston käytettävyyden perusteella. Tämän jälkeen kirjoitettiin tiedostojen nimen perään videon sisältö ja väritettiin teksti oikealla värillä laadun mukaan. Lopulta sivut tulostettiin, jonka jälkeen näki

heti hyvät ja huonot kuvat. Tämä poisti myös tiedostojen nimeämisen tarpeellisuuden. (Lehtimaa 2015, 19-20.)

Omaksi tavaksi valitsin nimetä tiedostot sisällön mukaiseksi leikkausohjelmassa. Tämän jälkeen sopivien materiaalien löytäminen leikkausohjelmasta oli nopeaa. Lisäsin tiedostonimen alkuun päivämäärän, koska se oli materiaaleja oleellisesti määrittävä tekijä. Lajittelin materiaalit omiin vuosikansioihin ja lisäsin kansioiden alle kansion, jossa oli parhaat materiaalit. (KUVA 1.).

KUVA 1. Nimettyjä kansioita ja tiedostoja leikkausohjelmassa.

Eniten prosessin aikana pelkäsin itseni kohtaamista materiaaleja läpikäydessäni. Vaikka aikaa oli kulunut useita kuukausia pahimmista hetkistä, kokemukset olivat tuoreessa muistissa ja niihin palaaminen videoiden muodossa hirvitti. Pelkäsin lamaantuvani tai reagoivani näkemiini videoihin liian rajusti, tai että joutuisin miettimään keskeyttämistä. Aluksi en halunnut katsoa tilanpäivityksiäni kokonaan, vaan katsoin videon alun ja siirryin seuraavaan. Kun olin käynyt kaikki materiaalit läpi pikakelauksella, uskalsin katsoa videot kokonaan.

Huomasin katsovani videoita kaukaa, ikään kuin videoilla olevia tapahtumia ei olisi tapahtunut itselleni. Yllätyin siitä, kuinka koin videoiden katselun enemmänkin tylsänä kuin tunteikkaana. Aloin miettimään, oliko tässä sittenkään järkeä, jos en saa materiaaleista tunne-elämyksiä. Toisaalta olin nähnyt osan videoista useita kertoja aiemmin. Lopulta pidin tunteikkuuden puuttumisesta hyvänä asiana, sillä en ollut sidottuna tunteisiini ja pystyin rakentamaan tarinaa helpommin.

4.2 Tarinan rajausta ja käsikirjoitus

Pohdin alkuvaiheessa paljon sitä, mihin asioihin haluan seurantadokumentissa keskittyä. Asuntoprojekti oli kokonaisuudessaan monimutkainen, eikä sen kertominen kokonaisuutena ollut mahdollista ilman, että siitä olisi tehty moniosaista sarjaa. Mietin paljon, mitä haluan kertoa itselleni dokumentilla.

Vaikka pyrin kertomaan ja näyttämään asiat niin totuudenmukaisina kuin se vain on materiaalien puolesta ollut mahdollista, olen tehnyt tarinaan rajauksia. En käsittele dokumentissa kolmansiä osapuolia, sillä en halunnut tarinan keskittyvän meidän kahden lisäksi muihin henkilöihin. Tämä rajausta vaikuttaa tarinan kokonaisuuteen, mutta olen tehnyt sen tietoisena valintana. Olen halunnut jättää tarinasta pois tiettyjä asioita myös siksi, että en halua muistella niitä itse. Olen tehnyt tarinasta tietoisesti totuutta kevyemmän. Tämä oli ehdottomasti yksi suurimmista haasteista yksin leikkaaessa. Ulkopuolisen leikkaamana tarinaan olisi varmasti saanut enemmän vastoinkäymisiä ja draamaa.

Kun kuvataan ilman käsikirjoitusta ja ennakkosuunnittelua, korostuu leikkaajan dramaturgian taju ja kokonaisuuden hahmotuskyky. Tällaisessa prosessi helpottaa erillisen leikkauskäsikirjoituksen tekeminen, jonka voi koota esimerkiksi erivärisistä muistilapuista. Muistilapuissa voi olla oleellisia kohtauksia tai tilanteita. Näiden ympärille voidaan lähteä rakentamaan tarkempaa leikkausta. Toisinaan leikkauskäsikirjoitus voi paljastaa materiaalien puutteen, jolloin hyvällä haastattelumateriaalilla voidaan tehdä tarinasta eheämpi. (Aaltonen 2011, 341 - 342.)

Kirjailija Panu Rätty (1988) kertoo journalistista, jotka suunnittelevat tekstinsä tarkkaan, kun taas toiset aloittavat alusta ja kirjoittavat vähän kerrallaan, jolloin rakenne alkaa muotoutua tekemisen kautta. Rätty kertoo oman työtapansa olevan näiden ääripäiden keskivaiheilla, ja käyttää kohtauksesta kohtaukseen -rakennetta. Vaikka kerrottavan henkilön elämään mahtuisi paljon erilaisia mutkia ja sivuhyppyjä, tarvitsee tarinalla olla punainen lanka, jotta lukija ymmärtää mistä on kyse. Sama pätee myös dokumentissa. Johdonmukaisuus säilyy, kun tarinan yksityiskohdat palautuvat tavalla tai toisella takaisin teemaan. (Rätty 1988, 145-146.)

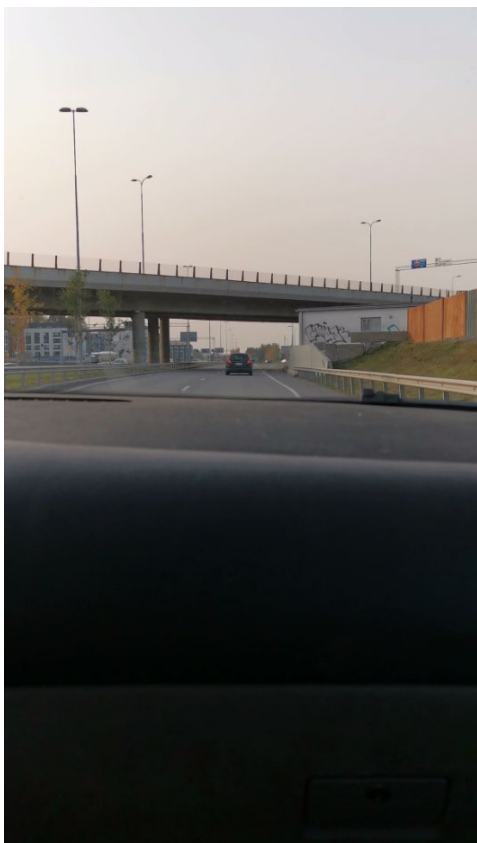
Elokuvaohjaaja John Webster (1998) kertoo dokumenttielokuvan käsikirjoituksen tarpeellisuudesta. Kun tarina on löydetty, seuraava vaihe on dokumenttielokuvan käsikirjoitus. Kuinka käsikirjoituksen voi sitten tehdä, jos ei tiedä mitä elokuvassa tulee tapahtumaan? Tällöin tulisi miettiä teemaa, joka voi olla esimerkiksi yksilön selviytyminen vieraassa ympäristössä. Kuten fiktioelokuvissakin, myös dokumenttielokuvissa on tärkeää olla jokin perusristiriita, josta lähdetään liikkeelle. (Webster 1998, 164-165.)

Jo kauan ennen kuin aloitin leikkausprosessin, mielessäni oli karkea ajatus tarinasta. Ajatus ja oletus siitä, millainen päätös elämänvaiheelle tulisi. Koska tätä elämää ei oltu vielä eletty, kukaan ei voinut tietää varmaa lopputulosta. Näin tarinan loppukohtauksen usein mielessäni. Loppukohtausta oli sellainen, jota toivoin asuntoprojektin päättymiselle. Loppukohtauksen miettiminen oli kuitenkin pelottavaa ja petollista, sillä siitä ei välttämättä tulisi odotetun kaltainen. Ainoa mikä oli varmaa, oli suuri muutos aiempaan elämään, tarinan päättymisen tavalla tai toisella. Pidin tätä riittävänä lähtökohtana dokumentin tekemiselle. Koska olin alkanut luoda käsikirjoitusta mielessäni kuukausia ennen asuntoprojektin päättymistä, ei tarina voisi kulkea pelkän mielessä tehdyn käsikirjoituksen perusteella. Olin rakentanut tarinaa muutaman avainkohtauksen ympärille, mutta keskivaiheesta puuttui tapahtumia. Mahdollisesti siksi, että asuntoprojektin keskivaihe oli työläs ja hidas. Aaltonen (2011) käsittelee avainkohtausten kautta leikattavaa kokonaisuutta, jolloin koko dokumentti rakennetaan tiettyjen tärkeiden kohtausten ympärille. Yksi vaihtoehto rakenteelle on selostus- ja/tai haastattelurungon mukaan leikattu rakenne. (Aaltonen 2011, 341-345.)

Aaltonen (2011) kertoo käsikirjoitusvaiheen olevan tietynlainen teoria siitä, miltä dokumentti tulisi näyttämään. Kuvausvaihe perustetaan tämän hypoteesin ympärille, ja leikkausvaiheessa käsikirjoitus ja kuvattu materiaali nivotaan yhteen. Sen jälkeen lähdetään tarkastelemaan rakennetta uudelleen kuvatun materiaalin perusteella. Hyvä leikkaaja löytää tarinan muodon, vaikka se olisikin toisenlainen kuin alkuperäinen käsikirjoitus. (Aaltonen 2011, 341.)

Aaltonen (2011) kertoo käsikirjoituksen ohjaavan alitajuntaisesti omaa tekemistä. Erityisesti seurantadokumenteissa tulee olla valmis muuttamaan etukäteisiä suunnitelmia. Todellisuuden pakottaminen ennakkoon tehtyihin suunnitelmiin on

riski. Silmät ja mieli tulisi pitää kuvaustilanteessa avoimena, jotta ei lähde noudattamaan ennalta tehtyä käsikirjoitusta. Sama ongelma voi jatkua leikkauspöydällä, jolloin lopputuloksesta saattaa tulla keinotekoinen vaikutelma. Kun lähdetään luomaan leikkausrunkoa, tulisi tarinan aloituksen koukuttaa katsoja nopeasti. Tarinan alun pitäisi esittää katsojalle sen verran iso kysymys, että hän jää katsomaan mitä seuraavaksi tapahtuu. Elokuvan alku on parhaimmillaan silloin, kun se on symbolisella tasolla. Päätin lisätä dokumentin alkuun symbolisuutta (kuva 2.). Kun näytin dokumentin alkua äidilleni, hän ei ymmärtänyt mitä alussa tapahtuu. Vaikka symbolisuus oli omasta mielestäni selkeästi ymmärrettävä, en ollut ottanut huomioon, että ulkopuolinen henkilö ei välttämättä ymmärrä asiaa samalla tavalla. Muita erilaisia tarinan aloitustapoja ovat esimerkiksi päähenkilön esittely, tunnelma-aloitus, takauma ja hämäys. (Aaltonen 2011, 355-356.)

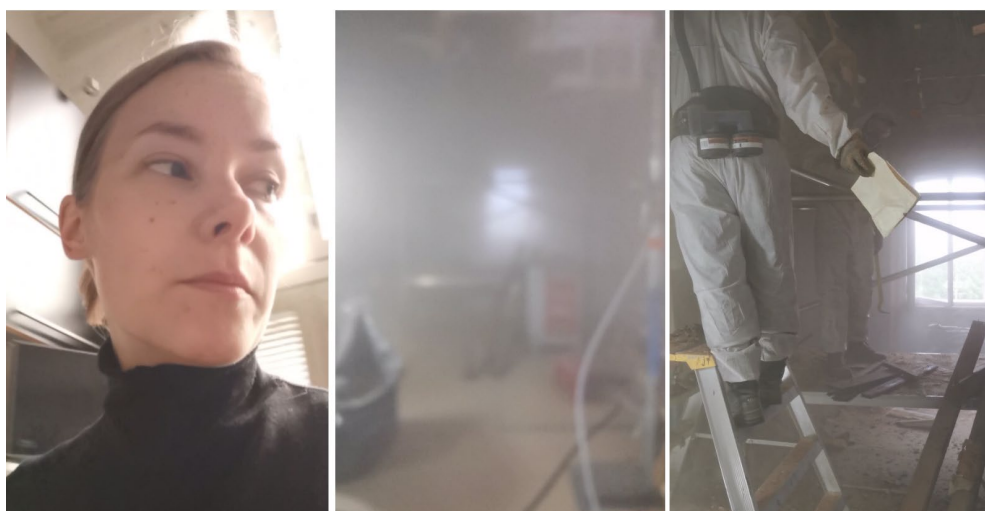
KUVA 2. Dokumentin alkukohtaukseen on pyritty luomaan symbolisuutta. Tämä ei kuitenkaan välttämättä avaudu katsojille samalla tavalla kuin tarinassa sisällä olevalle leikkaajalle.

Erkki Kivi & Kari Pirilä (2008) kertovat ihmisten tavasta pohtia syyn ja seurauksen suhdetta. Ihminen alkaa pohtimaan loogisia seurauksia merkittävillä tapahtumilla.

Tämän kautta herää halu seurata ja todistaa tapahtumien kulkua. Katsoja on saattanut luoda tarinan alkuhetkillä mielikuvan siitä, mitä tarinassa tulee tapahtumaan. Jos tarina etenee katsojan mielikuvien mukaisesti, hän saattaa pettyä. Tarinaan tulisikin rakentaa yllättäviä käännteitä, joita katsoja ei osaa odottaa. Vaikka tämä onkin enemmän fiktioelokuvien tyyli, tätä voi käyttää dokumenteissa jos ratkaisulle löytyy perusteet. (Kivi & Pirilä 2008, 55-56.)

Seurantadokumentissa ympäristöllä on vahva merkitys ajan kulkuun ja sitä kautta omaan mieleen. Mitä enemmän ympärilläni oli konkreettista keskeneräisyyttä, sitä haastavammaksi koin tilanteen. Olen pyrkinyt korostamaan tätä dokumentissa. Katsoja havaitsee ympäristön kaaoksen levottomaksi ja sitä kautta negatiiviseksi. Pyrin korostamaan kodin ja rakennustyömaan suurta kontrastia, jolloin katsoja hahmottaa paremmin millainen merkitys suurella remontilla on (kuva 3.).

Arkielämän voidaan ajatella järjestyvän ja kytkeytyvän erilaisiin tiloihin ja esineisiin, joilla on merkitystä. Usein henkilökohtainen elämäntarinakin kiinnittyy erilaisiin paikkoihin, niiden sisältämiin tiloihin ja esineisiin, jotka tavallaan muistuttavat meitä historiastamme. (Peteri. n.d.)

KUVA 3. Dokumentin kohtaaminen syyskuulta 2020 kuvaa kontrastia kun leikataan tilanpäivitystä ristiin kotoa ja rakennustyömaalta.

4.3 Päiväkirja tarinan kertojana

Kun puhutaan selostustekstistä, puhutaan spiikistä. Spiikki voi olla tärkeässä roolissa tarinan etenemisessä, tai se voi pilata dokumenttielokuvan huonosti tehtynä. Pahimmassa tapauksessa katsoja ei jaksakaan keskittyä elokuvaan, koska kaikki näytetään sekä kuvin, että kerrotaan ääneen. Hyvä merkki on jos ääni ei toimi ilman kuvaa, eikä kuva ilman ääntä. Päiväkirjamuotoisella spiikillä kertoja käyttää apunaan päiväkirjamerkintöjä, joiden avulla tarinaa kuljetetaan eteenpäin. Tekstien ei tarvitse olla identtisiä, vaan päiväkirjan sisällöstä voidaan koota katsojalle sopiva kokonaisuus. Kun tarinaan lisätään minä-muotoinen kertojanaäni, kertojasta tulee helpommin osa kokonaisuutta. Näin kertojalla on myös selkeämpi yhteys tarinaan. Tämä toimii erinomaisesti sellaisissa dokumentissa, jossa on vain yksi henkilöahmo. (Aaltonen 2011, 373-376.)

Videopäiväkirjan lisäksi käytössäni oli perinteinen päiväkirja. Aloitin päiväkirjan pitämisen sinä päivänä, kun koko prosessi oli tietämättäni alkamassa. Päiväkirjan sisältö muuttuu ensimmäisten kuukausien jälkeen täysin toisenlaiseen suuntaan kuin olin ajatellut. Pidän päiväkirjan merkintöjä oleellisena osana seurantadokumenttia, sillä ne vahvistavat kokemuksiani ja siten luovat tarinaan tunnetta. Koska merkinnät ovat yksityisiä, tulee tarinasta siten henkilökohtaisempi ja hauraampi. Toisaalta päiväkirjan tekstit tuovat dokumenttiin paljon sellaista tietoa, mikä ei käy kuvatuilta videoilta ilmi.

Suunnittelin pitkään, missä muodossa haluan tuoda päiväkirjamerkinnät dokumenttiin. Yhtenä vaihtoehtona pohdin, että olisin tehnyt itsestäni haastattelumateriaalia (puhuva pää) tarinan kuljettajana, mutta en lopulta uskonut sen olevan tarinan kannalta kannattavaa. Pohdin myös ulkopuolisen puheen käyttöä, mutta en kokenut sitä oikeaksi ratkaisuksi tämän ollessa henkilökohtainen kertomus. Tekstimuotoisena grafiikkana päiväkirjana sisältöä olisi joutunut rajaamaan, enkä pitänyt ajatuksesta, että katsojan tulisi jatkuvasti lukea mitä tarinassa tapahtuu. Jossakin vaiheessa leikkausprojektia ymmärsin kuvanneeni runsaasti tilannepäivityksiä videolle, jossa kerroin sen hetkisestä tilanteesta ja jaksamisesta. Olin pitänyt tilannepäivityksiä tylsinä, enkä ollut osannut ottaa niitä mukaan tarinaan. Kokeilin tilannepäivitysten liittämistä tarinaan ja huomasin tarinan saavan kaivatua syvyyttä. Ongelmana oli kuitenkin huono äänenlaatu, taustalta kuului yleensä

runsaasti remonttiäänä, eikä puhe erottunut aina niin selvästi. En myöskään pitänyt siitä, kuinka verkkaiseen ja väsyneeseen tahtiin puhuin videoilla.

Päätin nauhoittaa lukemiani päiväkirjan tekstejä ja kuljettaa niillä tarinaa. Ennen päiväkirjamerkintöjen lisäämistä tarinaan videolla oli paljon raportointia eri remonttitilanteista. Halusin karsia remonttivaiheiden raportointia, koska dokumentin päätarkoitus ei ollut olla remonttivideo. Halusin kuitenkin jättää tarinaan kuvattuja tilannepäivityksiä ja lisätä erillisen spiikin. Huomasin kuitenkin jälkikäteen nauhoitettujen spiikkien olevan liian erilaisia muun materiaalin kanssa. Spiikit kuulostivat juuri siltä, että luin kaiken suoraan paperilta. Jälkikäteen äänitetty spiikki oli myös liian hyvälaatuista ja se hyppäsi muusta materiaalista irralliseksi. Alkuperäinen ajatukseni oli, että spiikit saisivat olla selkeästi erilaiset muun puheen kanssa, mutta tämä ei mielestäni lopulta toiminut. Lopulta nauhoitin spiikit huonommalla laadulla ja muutin omaa puhetapaani, jonka jälkeen ne istuivat tarinaan hieman paremmin. Vaikka jouduin luopumaan paremmasta äänenlaadusta, koin äänen yhteneväisyyden olevan tärkeämmässä roolissa. Samanlaista tyyliä käytettiin myös sarjassa *Sadan vuoden talo*, ja se toimi hyvin.

4.4 Raakaleikkauksen vaiheet ja vaikeudet

Seurantadokumentissa pidetään toimivana rakenteena kronologisessa, eli luonnollisessa aikajärjestyksessä tapahtuvaa leikkausta. Järjestystä voidaan kuitenkin lähteä rikkomaan esimerkiksi takauman luomisella. Tarinan rakenne oli ollut mielessäni pitkään, mutta leikkauspöydällä se ei ollut enää lainkaan selkeä. Yhtäkkiä en tiennyt mitä haluan näyttää ja kertoa. Mietin dokumentin eri vaiheita niin paljon, että raakaleikkauksen tekeminen oli vaikeaa. Tässä tilanteessa olisin tarvinnut objektiivisuutta, mutta olin liian syvällä omassa tarinassani. Aloitin raakaleikkauksen tekemällä sen virheen, että jumituin jatkuvasti hienosäätämään alkua sekä loppuhuipennusta. Alkukohtaus oli nopeasti tehty ja olin tyytyväinen tarinan alkuun. Loppukohtaus ei ollut järkevää tehdä, koska en tiennyt mitä keskivaiheissa tapahtuu. Jouduin turvautumaan toistuvasti aikalisään, jotta pystyin keskittymään siihen, että en keskity hienosäätämiseen.

Aaltonen (2011) kirjoittaa raakaleikkauksen hienosäädön riskeistä erityisesti aloittelijoiden kesken, tällöin ongelmana on yleensä kesken loppunut aika. Raakaleikkauksen tarkoituksena on luoda hyvin karkea leikkausrunko, jota aletaan hiomaan myöhemmässä vaiheessa. Hän kehottaa oman kokemuksensa mukaan tekemään raakaleikkauksen tietoisena siitä, että tarinassa on paljon asioita muutettavana. Toisinaan hän leikkaa raakaleikkausversioon vaihtoehtoisia kohtauksia, joita on helpompi miettiä kokonaisuuden kannalta. (Aaltonen 2011, 346-347.)

Ensimmäisen raakaleikkausversion jälkeen tarina on noin 2-3 kertaa lopullista versiota pidempi. Leikkaaja voi kysyä itseltään muutamia peruskysymyksiä, kuten mitä tarinassa tapahtuu ja eteneekö tarina. Elokuvaa analysoidessa kannattaa miettiä aloituksen kiinnostavuutta ja saako sillä katsojaa koukkuun. Esitellyssä tulisi miettiä informaation määrää, onko sitä riittävästi ja onko jotakin, jonka voisi siirtää tai poistaa. Tarinan kannalta on hyvä miettiä, onko tarinassa aukkoja ja seuraavatko tarinan vaiheet luontevasti. (Aaltonen 2011, 348.)

Lähdin karsimaan materiaalia reilusti ja jaoin tarinaa eri kuukausille. Aluksi kuukausille jaettava kokonaisuus helpotti tarinan käsittelyä, mutta huomasin pian, että sekään ei ollut toimiva ratkaisu, sillä kuukaudet olivat hyvin erilaisia tapahtumamäärittäen. Ensimmäisessä raakaversiossa jokaiselle kuukaudelle oli keskimäärin 4 minuuttia tilaa. Tarina olisi voinut olla toimiva videopäiväkirjana, mutta seurantadokumentiksi siitä ei ollut. Aloin pohtia, olisiko 30-minuuttinen seurantadokumentti edes mahdollinen tällaisella materiaalimäärällä.

Ensimmäisen raakaleikkauksen jälkeen karsin materiaaleja lisää. Jouduin miettimään, mitkä asiat asuntoprojektissa olivat sellaisia, jotka ovat vaikuttaneet suuresti sekä projektiin, että itseeni. Mietin niitä elementtejä, jotka tekivät *Sadan vuoden talon* niin kiehtovaksi ja toimivaksi tv-sarjaksi. Koska vastaavanlaisia ristiriitatilanteita ei oltu kuvattu, en voisi käyttää niitä. Tarinasta tulisi väkisinkin huomattavasti todellisuutta tasaisempi. Tulin lopulta siihen tulokseen, että yritän rakentaa tarinan muutaman oleellisen aiheen varaan. Päätin samalla tehdä suurempia aikahyppäyksiä tv-sarjan tyyllillä muutamien kuukausien osalta, jotta tarina kulkisi nopeammin eteenpäin ja pääkohdille jäisi enemmän aikaa. Koin kuitenkin haastavaksi jättää tiettyjä asioita kokonaan pois tarinasta, sille koin niiden kuuluvan siihen vahvasti.

Pidin viikon tauon ensimmäisen raakaleikkauksen jälkeen. Kun lähdin hiomaan raakaleikkausta uudelleen, lähdin tekemään montaa asiaa täysin uudelleen yhden katsomiskerran perusteella. En myöskään näyttänyt raakaleikkausta kenellekään. Leikkauksen punainen lanka meni yhä kauemmaksi ja päätin pitää jälleen tauon. Taukoa pitäessäni aloin kertaan harkitsemaan työn keskeyttämistä, epä säännöllistä leikkausta oli tässä vaiheessa takana vajaa 1,5 kuukautta. Tein paljon muuta samaan aikaan, enkä pystynyt keskittymään leikkaukseen kuin korkeintaan kolmena päivänä viikossa. Koin olevani toistuvasti jumissa ja työ oli takuista. En kokenut projektin jatkamista enää järkeväksi.

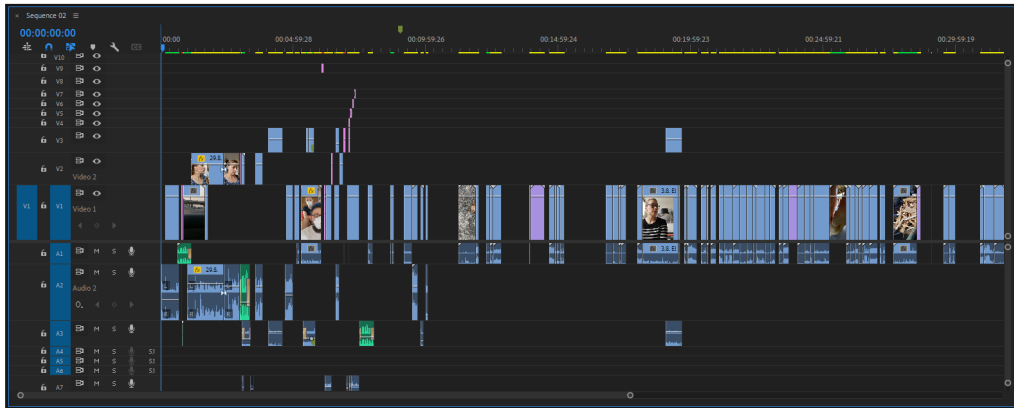
Samana päivänä kun harkitsin vakavissani työn keskeyttämistä, päädyin avaamaan leikkausprojektin ja tekemään kolmatta raakaleikkausversiota. Leikkausohjelman kanssa oli jatkuvasti teknisiä haasteita, mutta edes nämä eivät häirinneet jostakin kumpuavaa uutta inspiraatiota. Olin ihmeissäni, sillä yhtäkkiä tiesin mitä olen tekemässä ja mitä seuraavaksi pitää tehdä. Samana päivänä kolmas raakaleikkausversio valmistui ja tiesin suunnan olevan oikea, olin löytänyt tarinalle raamit. Pohdin olinko päässyt siihen pisteeseen, missä leikattava työ alkaa puhua leikkaajalle. En keksinyt muuta selitystä sille, miksi suunta vaihtui päivän aikana täydellisesti eri suuntaan. Näyttäessäni ensimmäistä kertaa raakaleikkausta ulkopuoliselle, tunsin että tarinassa on järkeä. Sain myös ideoita tarinan parantamiseksi.

Jatkoin leikkausta vielä muutaman viikon ja hioin tarinan raameja. Kertaalleen huomasin lähteväni väärään suuntaan ja jouduin palaamaan muutaman leikkauspäivän verran taaksepäin. Leikkausprojekteissa on ehdottoman tärkeää muistaa tallentaa riittävän usein uusia versioita projektista, jotta tällaisten tilanteiden kohdalla on mahdollista palata taaksepäin. Tallensin päivittäin projektin uudella nimellä, toisinaan tein eri versioita myös saman päivän aikana jos tein työhön suuria muutoksia. Pidin viimeisin tauon projektin loppuvaiheilla ja palatessani työn pariin, huomasin aiemman version olleen parempi kuin viimeiseksi tehdyn. Päädyin yhdistämään näiden kahden version tarinaa toisiinsa. Tässä vaiheessa nauhoitin päiväkirjan spiikit uudelleen aiempien tarinaan liian hyvälaatuisten versioiden tilalle.

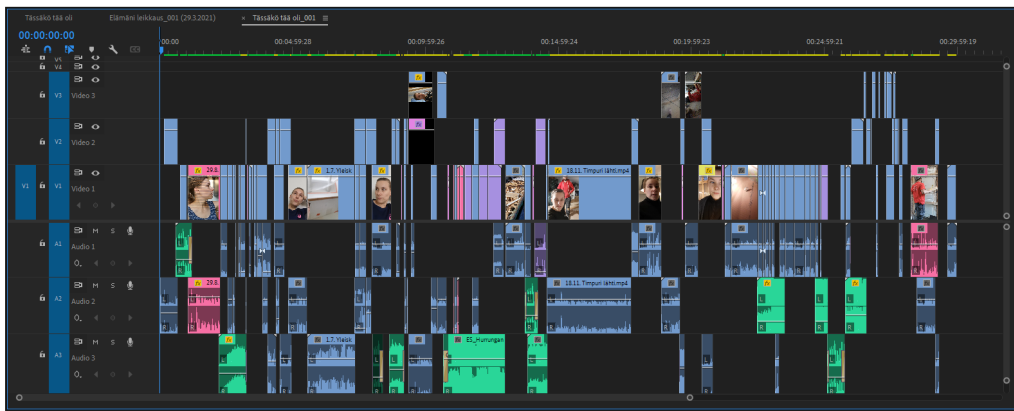
Kun aloin viimeistelemaan projektia, halusin siistiä myös aikajanaa. Aikajana oli ollut alusta saakka sotkuinen, joka puolestaan kertoo siitä kuinka haastavaksi koin tarinan rakentamisen ylipäätään (kuva 5.). Jos aloittaisin vastaavanlaisen suuren projektin uudelleen, pyrkisin pitämään aikajanan alusta asti siistinä. Sotkuinen aikajana vaikuttaa myös projektin käsittelyyn sitä hidastaen. Vaikka siistin aikajanaa viimeistelyvaiheessa, olisi se voinut olla vieläkin selkeämpi. Projektista tuli lopulta ajateltua pidempi, yli 35-minuuttinen. Rajasin tarinan päättymään dokumentissa todellisuutta aiemmin osittain siksi, että en olisi voinut saada tähän keston enempää käsiteltävää materiaalia ilman sisällön kärsimistä. Toisaalta rajasin tarinan päättymään aiemmin myös siksi, että projektista olisi tullut liian suuritöinen jos olisin yrittänyt sisällyttää vuoden aikana tapahtuneet asiat dokumenttiin.

Ymmärsin dokumenttia tehdessäni, että materiaaleista olisi voinut tehdä pienimuotoisen sarjan. Jokaista kuukautta kohden olisi pystynyt rakentamaan ainakin puolentunnin jakson ja siten kokonaisuudesta olisi saanut jopa 10-osaisen. Tällaisen tekemiseen en kuitenkaan ryhtyisi missään olosuhteissa.

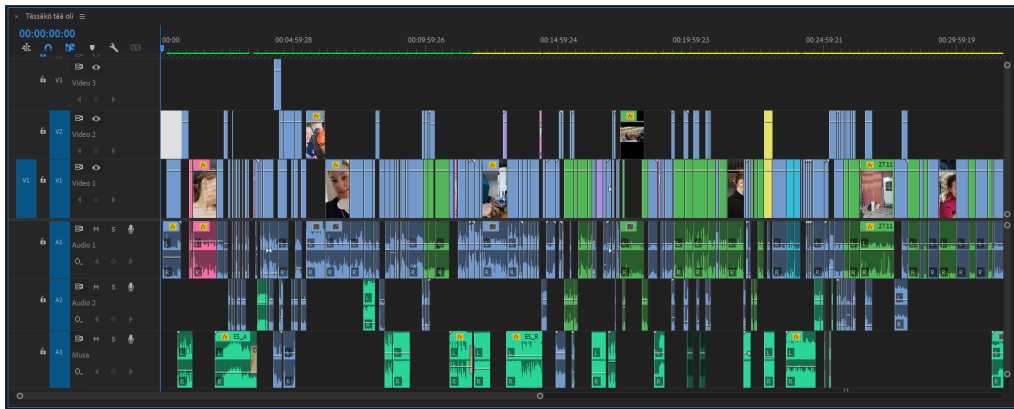
Leikkausprojektin muuttunut aikajana aloitusvaiheesta viimeistelyyn

9.4.2021

28.4.2021

27.5.2021

KUVA 5. Adobe Premiere 2021 leikkausprojektin muuttunut aikajana.

4.5 Suurimmat haasteet leikkauksessa

Koin haasteeksi raakaleikkauksen tekemisen. Tavoitteena oli tehdä kaksi nopeaa raakaleikkausta, joiden pohjalta lähtisin tekemään lopullista versiota. En kuitenkaan onnistunut raakaleikkauksissa kovinkaan hyvin ja sain itseni toistuvasti kiinni siitä, että leikkasin pikkutarkasti tarinan alkua ja loppua. Alkuperäisessä suunnitelmassani oli laittaa leikkausjanalle jokaiselta kuukaudelta muutama video ja rakentaa leikkaus sen pohjalta. Materiaalia oli kuitenkin niin paljon, että toisille kuukausille materiaalia saattoi tulla helposti parikymmentä eri asioihin liittyviä hetkiä. Raakaleikkauksen tekeminen oli ollut itselleni haastavaa jo ennen tätä projektia, ja koska tein dokumenttia yksin, oli tässä vaiheessa opeteltava parempia työskentelytapoja, jotta projekti valmistuisi.

Koin ongelmaksi myös sen, että tarinalle ei ollut punaista lankaa, joka vie tarinaa eteenpäin. Koska kyse oli seurantadokumentista, eikä materiaaleja kuvattaessa mitään oltu kuvattu kuvaustarkoitukseen, tarvitsi tarina sellaisen elementin, joka niputtaisi kaiken yhteen. Materiaali oli rikkonaista ja samantyylistä, joka vaikeutti kokonaisuuden hallitsemista. Kuvituskuvia oli hyvin vähän, niitä oli alettu kuvaamaan vasta siinä vaiheessa kun päätös dokumentin tekemisestä oli tehty. Materiaalia oli valtavan paljon, mutta vain pieni osa oli käyttökelpoista. Tuskailin paljon, mikä oli kertomisen arvoista ja minkä voin jättää pois. En halunnut ottaa kuvituskuvia jälkikäteen, sillä kuvituskuvista olisi tullut irrallisia tarinaan nähden.

Alkuperäinen ajatukseni tekstimuotoisesta päiväkirjasta ei tuntunut toimivalta vähäisten kuvituskuvien vuoksi. Päiväkirjan tekstejä ei olisi myöskään voinut käyttää tekstimuodossa yhtä paljon kuin taustalla kulkevaa puhetta. Koin myös, ettei tekstimuotoinen päiväkirja antanut tarinalle riittävää painoarvoa. Lopulta hyväksyin sen, että tarina tarvitsee kertojan. Olin alusta asti varma, että en halua olla kertojana videolla, mutta lopulta koin sen ainoaksi vaihtoehdoksi. Jälkikäteen äänitettyä spiikkiä täytyi tehdä tarkoituksella huonolaatuisemmaksi, jotta se istui kokonaisuuteen paremmin. Puheen ja dokumentin äänenlaatu kokonaisuudessaan jäi toivottua heikommaksi, mutta koin tarinan yhteneväisyyden oleellisemmaksi kuin hyvän äänenlaadun.

Leikkausta aloitellessani viimeisimmästä leikkausprojektista oli kulunut vuoden verran, eikä käyttämäni leikkausohjelman toiminnot olleet tuoreessa muistissa. Osasyyn pitkään leikkaustyöskentelyyn johtui todennäköisesti osittain tästä. En muistanut pitää leikkauspöytäsiistinä, vaan käytössä oli jatkuvasti ylimääräisiä raitoja, jotka sekoittivat. Syy epäsiistille leikkauspöydälle on varmasti se, että olin niin kauan hukassa tarinan rungon kanssa ja kokeilin kaikkea. Koin valtavasti epävakautta käyttämäni leikkausohjelmiston (Adobe Premiere 2021) kanssa, ja reilun kahden kuukauden leikkaustyöskentelyn jälkeen selvisikin, että yksi oleellinen asetusta oli ollut alusta asti väärin. Asetuksen korjaaminen helpotti loppuvaiheen työskentelyä huomattavasti.

5 POHDINTA

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli selvittää, millaisia haasteita on leikata yksin omasta henkilökohtaisesta videopäiväkirjasta seurantadokumentti. Oli alusta asti selvää, että teen dokumentin yksin. En halunnut jakaa tarinaani kenenkään kanssa, saati käydä asioita läpi ulkopuolisen kanssa. Hyväksyin heti alkuvaiheessa, että dokumentista ei tulisi teknisesti loistavaa työtä, mutta se ei ollutkaan tarkoitus. Projektin yhtenä tavoitteena oli haastaa itseni dokumentin tekemiseen ja valmistumiseen. Ajatuskartta (liite 1.) oli suurena apuna projektin alkuvaiheilla. Kun mietin valmista dokumenttia, onnistuin mielestäni hyvin useissa kirjaamisani kohdissa ja pystyin kääntämään haasteet toimiviksi elementeiksi.

Dokumentin tekemisessä oli samoja leikkaushaasteita kuin minkä tahansa aieman leikkaustyön kanssa. Suurimpia eroja tässä projektissa olivat työn suuruus sekä aiheen henkilökohtaisuus, minulla ei ollut kummastakaan aiempaa kokemusta. En ollut tehnyt vastaavan laajuista työtä edes ryhmässä, eikä toisaalta mikään aiempi aihe ollut ollut kovinkaan raskas. Työn alkaessa olin innoissani siitä, että pääsen luomaan yksin tällaisen projektin. Muutaman viikon jälkeen ymmärsin, että tarinan rakennetta oli haastava luoda ilman ulkopuolisen apua. Olin liian sisällä aiheessa, enkä pystynyt ottamaan siihen tarvittavaa etäisyyttä. Koska tiesin, kuinka tarina oli mennyt oikeassa elämässä, oli tästä rakenteesta haastava irtautua. Halusin pitää tarinassa mukana tapahtumia, joiden mukanaolo ei tarinan kannalta ollut merkittävä. En hahmottanut, mitkä elementit ovat ne tärkeimmät.

Raakaleikkauksien tekemiseen paljon aikaa, koska en osannut olla hienosäätämättä keskeneräistä leikkausta. En myöskään pystynyt luomaan selkeää käsikirjoitusta ja rakennetta tarinasta, vaikka olin käynyt kaiken materiaalin läpi. Kokonaisuus oli aloittelevalle leikkaajalle liian laaja ja vaikeasti hahmotettava. Suuri materiaalmäärä sekoitti tekemistä, vaikkakin koin tiedostojen järjestelyn onnistuneen. Kuvituskuvien puute, liikkuvat, tärisevät ja epätarkat kuvat aiheuttivat haasteita valinnassa. Ennen kaikkea oli vaikea hyväksyä, että joudun käyttämään huonolaatuista materiaalia, vaikka asia oli ollut alusta asti tiedossa. Valmiissa versiossa en kuitenkaan kokenut materiaalin laatua ongelmalliseksi, sillä tarina nousi laatua enemmän esille.

Asetin dokumentin valmistumisajankohdaksi toukokuun 2021 ja toukokuun loppussa olin päässyt dokumentin viimeistelyvaiheeseen. Mitä enemmän annoin itselleni aikaa tehdä dokumenttia, sitä kauemmin työstin sitä. En kokenut dokumentin olevan missään vaiheessa täysin valmis, mutta koin saavuttaneeni sen mitä lähdin hakemaan. Tehdessäni viimeisiä hiomisia ymmärsin tekeväni dokumenttia muille kuin itselleni. Koska se ei ollut alkuperäinen tarkoitukseni, päätin jättää projektin sellaiseen pisteeseen, missä koin päässeeni selvästi eteenpäin. Tässä vaiheessa olin tehnyt dokumenttia vaihtelevalla tahdilla kolme kuukautta. Aivan dokumentin loppuvaiheessa päätin olla näyttämättä dokumenttia ulkopuolisille ja työstin muutaman minuutin trailerin, joka kertoo dokumentin kohokohdista.

Haasteet oman itsensä kohtaamisessa eivät olleet niin suuria kuin pelkäsin. Koin kuitenkin paljon sellaisia tunteita, joita en osannut etukäteen ajatella. Ennen kaikkea koin surua siitä, millaiseksi ihmiseksi asuntoprojekti oli minut ajanut ja millainen olin videoilla. Mitä pidemmälle leikkaustyö eteni, sitä enemmän pystyin kuitenkin irtautumaan siitä ajatuksesta, että pääroolissa olin minä itse. Kuukauden tekemisen jälkeen mietin olevani hullu, kun lähdin tällaiseen projektiin valmiiksi kiireisessä elämässä. Projektin puolivälin jälkeen pohdin vakavissani työn keskeyttämistä ja luovuttamista huonon etenemisen vuoksi. Oman tarinan leikkauksessa aikalisät olivat tärkeitä ja projektia edistäviä tekijöitä. Etäisyyden ottaminen työhön usein nollasi ajatuksia ja työtä oli helpompi jatkaa.

Työni tarkoituksena oli selvittää myös, voiko dokumentin tekemisellä olla apua henkilökohtaisen kriisin käsittelyssä ja eteenpäin pääsemisessä. Kun mietin järjestä, oliko tähän elämäntilanteeseen kannattavaa sotkea lopputyön tekeminen, niin ei missään tapauksessa ollut. Koen että olin niin syvällä asuntoprojektissa, että opinnäytetyön tekeminen irrallisesta aiheesta olisi ollut vaikeaa. Koin elämänvaiheen niin raskaaksi, että en nähnyt sen käsittelylle muuta vaihtoehtoa kuin dokumentin tekemisen. En osaa kuvailla sitä tunnetta, mikä suorastaan pakotti dokumentin luomiseen. Koin dokumentin valmistumisen olevan ikään kuin avain seuraavaan elämänvaiheeseen. Projektin alkuvaiheessa koin, ettei leikkausprojekti vaikuttanut jaksamiseen. Muutaman viikon jälkeen ymmärsin olevani stressaantunut projektin tekemisestä ja valmistumisesta. Vaikka ennen projektin alka-

mista olin päättänyt, että lopetan projektin tekemisen, jos se alkaa vaikuttaa itseeni negatiivisesti, ei asia mennytkään niin. En antanut itselleni luovuttamisen mahdollisuutta. Toisaalta ajattelen, että projekti ei missään vaiheessa vaikuttanut itseeni liian negatiivisesti. Rehellisesti sanottuna en tiedä, kuinka paljon projektin olisi tullut vaikuttaa tekemiseen, että olisin luovuttanut.

Koska elämäni oli mennyt sekaisin asuntoprojektin, ja osin myös koronaviruksen tuomien muutosten vuoksi, en pysty sanomaan täysin varmaksi, millaista tällaista projektia olisi tehdä, jos elämäntilanne olisi vakaampi. En voi sanoa varmaksi, onko projekti vaikuttanut mieleeni negatiivisesti sen ollessa niin pitkäkestoinen ja suuri projekti. Koska asuntoprojekti oli kesken koko lopputyön tekemisen ajan, en pysty varmuudella sanomaan, millaisia vaikutuksia dokumentin tekemisellä lopulta on ollut henkiseen jaksamiseen. En myöskään pystynyt täysin selvittämään, millaisia vaikutuksia dokumentin tekemisellä on henkisen jaksamisen kannalta. Koska elämä itsessään on helpottunut paljon tässä ajassa, on vaikea arvioida, millaisia vaikutuksia dokumentilla on ollut asian käsittelyssä.

Uskon että käsittelin asuntoprojektia niin paljon jo ennen dokumentin tekovaihetta, että kun dokumentin teko oli edessäni, olin ehtinyt vuodattaa suurimmat tunteeni ja ikään kuin kyllästynyt tuntemaan enää enempää. Tämä oli mielestäni juuri oikea aika tehdä dokumentti. Jos olisin aloittanut dokumentin aiemmin, olisi sillä voinut olla huonoja seurauksia jaksamiseni kannalta, kun asuntoprojekti oli kesken. Toisaalta en usko, että dokumenttia olisi pitänyt tehdä myöskään myöhemmin. Dokumentin tekeminen asuntoprojektin loppuvaiheessa tuntui oikealta hetkeltä jälkikäteen ajateltuna.

Selvitin myös, millaisia haasteita itsensä kuvaamisessa on, kun materiaalia ei ole alun perin kerätty tutkimustarkoitukseen. Koska seurantadokumentissa käytetty materiaali oli alun perin kuvattu henkilökohtaiseen käyttöön, sen käyttäminen vaikutti väistämättä dokumentin todellisuuteen ja sisältöön. Vaikkakin materiaaleissa oli runsaasti huonolaatua kuvaa, uskon kokeneen leikkaajan pystyvän luomaan niistä eheän kokonaisuuden seurantadokumentiksi. Uskon siihen, että kokonainen seurantadokumentti on mahdollista kuvata lähes pelkästään henki-

lön itsensä kuvaamana, vaikka materiaali olisikin heikompilaatuista. Tämä vaikuttaisi siihen, että yhä vaikeampia aiheita olisi mahdollista käsitellä normaalisti poikkeavalla tavalla, ilman erillistä kameramiestä.

Materiaaleissa oli vain vähän vastoinkäymisiä, mikä ei vastannut todellisuutta. Uskon että suurin osa kuvatuista materiaaleista oli ainakin jollakin tasolla kuvattu kameran läsnäolo tiedostaen, joka on myös vaikuttanut dokumentin lopputulokseen. Kuvatessani mietin usein jotakuta, joka myöhemmin näkee kuvaamani videon. Näen valmiissa dokumentissa kuitenkin paljon elementtejä, joita olen käynyt läpi itse tilanteessa ja pystyn sanomaan, että dokumentin tapahtumat on rakennettu niin todenmukaiseksi kuin se on ollut mahdollista. Dokumentista tuli todellisuutta rauhallisemmin etenevä. Dokumentista ei käy ilmi tunteiden kirjo ja kohtaamiset henkilöiden kanssa. Dokumentissa tapahtumat etenevät verkkaisesti, joka johtunee siitä, että asuntoprojektia kuvattiin pääosin silloin kun oli aikaa. Se että vastoinkäymisiä ei päädytty kuvaamaan, oli mielestäni hyvä valinta.

En suosittelen seurantadokumentin tekemistä henkilökohtaisesta aiheesta varauksetta. Vaikka oma kokemukseni suurien pelkojen jälkeen olikin odotettua parempi, tai niin ainakin luulen, ei se ole sitä välttämättä kaikille. Olen ylpeä tehdystä projektista, mutta en tekisi sitä uudelleen. Seurantadokumentin tekeminen oli lopulta työläämpi kuin osasin odottaa. Toisinaan tuntui, että projekti ei valmistu koskaan. Paremman lopputuloksen saamiseksi työhön olisi tarvittu kokeneempi leikkaaja, sekä enemmän monipuolista kuvamateriaalia.

Dokumentti on näyttänyt, kuinka paljon elämässäni on ollut hyviä asioita vaikean elämäntilanteen keskelläkin. Dokumentin avulla ymmärsin paremmin, kuinka paljon olen päässyt eteenpäin vaikeista hetkistä. Uskon että dokumentin teko on auttanut näkemään monia asioita positiivisemmin, kuin ilman dokumentin tekoa olisin nähnyt. En usko, että olisin tullut katsoneeksi moniakaan videoita jälkikäteen ilman dokumenttia, ja tästä elämänvaiheesta olisi sen vuoksi jäänyt todennäköisesti hyvinkin erilainen kuva. Näiden seikkojen vuoksi koen, että dokumentin tekemisellä on ollut tämän elämänvaiheen käsittelyssä positiivinen vaikutus. Koska tämä elämänvaihe on nyt niputettu tiiviiseen pakettiin, pystyn käsittelemään elämänvaihetta pienempänä kokonaisuutena. Koska elämässäni oli lähes

kahden vuoden ajalta musta aukko, aiheutti dokumentti myös sen, että se alkoi täyttää mustaa aukkoa. Koen dokumentin olevan tärkeä osa elämääni ja vaikeiden kuukausien yhteen niputtaminen on ollut helpottava prosessi.

Dokumentin tekoprosessi oli ennen kaikkea mielenkiintoinen matka omiin muistoihin ja kokemuksiin. Dokumentti näytti asioita täysin uudesta näkökulmasta, ikään kuin olisin seurannut omaa elämääni etäältä ulkopuolisen silmin. Erityisesti loppuvaiheessa leikkausta toisinaan unohdin, että kuvatut asiat ovat todella tapahtuneet minulle. Aloin näkemään itseni ja puolisoni uusina ihmisinä. Kun leikkaustyö oli viimeistelyvaiheessa, aloin kokea uudenlaisia tunteita. Ymmärsin että dokumentti on todellakin valmistumassa ja olen selvinnyt sen tekemisestä. Aivan työn loppuvaiheessa aloin kokea inspiroitumista omasta työstäni ja huomasin, että stressaamisen sijaan nautin juuri tämän tarinan rakentamisesta. Olen toteuttanut unelmani oman lopputyön tekemisestä, josta aiemmin vain haaveilin.

Lähtisin jatkotutkimaan aihetta tutkimalla oman käyttäytymiseni suhdetta kuvatun materiaalin ja todellisuuden eroihin. Haluaisin selvittää, miksi esitän asiat huomattavasti kevyemmin kameralle kuin asiat todellisuudessa ovat. Päiväkirjoja kuvatessa en ajatellut materiaalien tulevan kenenkään nähtäväksi, jolloin en voinut perustella käytöstäni sillä. Miettin myös dokumentin tunnekokemusten tarkempaa tarkastelua ja pyrkisin luomaan dokumenttiin sellaisia elementtejä, joita olen itse kokenut tapahtumahetkillä.

LÄHTEET

Aaltonen, J. 2006. Todellisuuden vangit vapauden valtakunnassa – Dokumenttielokuva ja sen tekoprosessi. Helsinki: Like

Aaltonen, J. 2011. Seikkailu todellisuuteen – dokumenttielokuvan tekijän opas. Helsinki: Like

Alastalo, M & Vuori, J. Dokumentit. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Luettu 30.4.2021. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-aineistot/dokumentit/>.

Berger, J. 1991. Näkemisen tavat. Helsinki: Painokaari Oy

Kivi, E & Pirilä, K. 2008. Elävä kuva – elävä ääni. Helsinki: Like

Lehtimaa, M. 2015. Dokumentaristi moniosajana. Opinnäytetyö. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu, Elokuva ja Televisio. Luettu 30.4.2021. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/89276/Marleena_lehtimaa_opinaytetyo_FINAL.pdf?sequence=1

Peteri, V. n.d. Tilat ja esineet aineistona. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Luettu 30.4.2021. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-aineistot/tilat-ja-esineet-aineistoina/>.

Räty P. (1998). Teoksessa Anu Kantola & Tuomo Mörä (toim.) *Journalismia! Journalismia?* Helsinki: WSOY.

Saaranen-Kauppinen A. & Puusniekka A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Luettu 30.4.2021. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_4_3.html.

Sadan vuoden talo. Wikipedia, 2019. Luettu: 11.4.2021 https://fi.wikipedia.org/wiki/Sadan_vuoden_talo.

Uotinen J. n.d. Autoetnografia. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Luettu 22.8.2021. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/teoreettiset-metodologiset-viitekehykset/autoetnografia/>.

Webster, J. (1998). Teoksessa Anu Kantola & Tuomo Mörä (toim.) *Journalismia! Journalismia?* Helsinki: WSOY.

Kuvalähteet

KUVA 1. Kuvakaappaus. Elisa Salonen 2021.

KUVA 2. Kuvakaappaus. Elisa Salonen 2021.

KUVA 3. Kuvakaappaus. Elisa Salonen 2021.

KUVA 4. Kuvakaappaus. Elisa Salonen 2021.

KUVA 5. Kuvakaappaus. Elisa Salonen 2021.

LIITTEET

Liite 1. Ajatuskartta

